

Motion till riksdagen 2010/11:Sf254

av **Wiwi-Anne Johansson m.fl. (V)**

Förbättrad arbetsskadeförsäkring

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning med syftet att kvinnor och män ska ha en rättssäker process och att den som fått en arbetsskada godkänd ska erhålla en skälig ersättning.

Motivering

Arbetsskadeförsäkringen (LAF) har en lång historik. Nuvarande lag är från 1977 men den har haft flera föregångare under 1900-talet. Arbetslivet bör stå för de kostnader som det orsakar bl.a. genom en arbetsskadeförsäkring. Effekterna av skadorna är omedelbara men påverkar även framtida försörjningsförmåga för löntagarna.

I början av 1990-talet genomgick Sverige en omfattande ekonomisk kris. Villkoren i försäkringen skärptes av statsfinansiella skäl. Det blev svårare att få en arbetsskada godkänd och beviskraven skärptes. Nya regler kom att gälla från 1993. De nya strängare reglerna gjorde försäkringen mindre försäkringsmässig och färre arbetsskadade hölls skadeslösa. Efter saneringen av statsfinanserna aktualiserades en reform av LAF. Syftet med reformen var att göra om reglerna så att fler arbetsskadade skulle få ersättning och bättre ersättning. I propositionen (prop. 2001/02:81) motiverade regeringen en reformering av arbetsskadeförsäkringen med bland annat:

4.2.4 Regeringens bedömning

Reformeringen av bevisreglerna 1993 har, i förening med den åtstramning i tillämpningen som ansetts ha skett ett par år dessförinnan, medfört en tillämpning av arbetsskadeförsäkringen som enligt vad som anförs i projektgruppens promemoria upplevs som alltför restriktiv. Detta gäller främst muskuloskeletala sjukdomar som drabbar kvinnor i större utsträckning än män. Regelsystemet med en arbetsskadebedömning i två led med olika beviskrav är som framgått av den tidigare redogörelsen

Fel! Okänt namn på

otymplig med hänsyn till att det är frågan om ärenden som i första instans inte handläggs av jurister utan av tjänstemän i försäkringskassorna. För stränga krav på visad skadlig inverkan medför på sikt en risk för en onyanserad och slentrianmässig arbetsskadebedömning. Om skador som kan vara arbetsrelaterade i stor utsträckning inte godkänns som arbetsskador, kan detta dessutom ha en hämmande effekt på arbetsmiljöarbetet.

Frågan är då om detta syfte uppnåddes. Utbetalningar för arbetsskadade har minskat under en rad år. År 2002 utbetalades 7 118 miljoner ur arbetsskade-försäkringen. År 2007 var siffran nere på 5 808 miljoner och prognosen för 2011 är 4 624 miljoner. I budgetpropositionen för 2011 är prognosen 3 449 miljoner kronor för 2012. LO/TCO rättsskydd får också in allt färre ärenden. Många anser det inte lönt att pröva möjligheten att få ersättning. Detta gäller i synnerhet fall rörande arbetssjukdomar.

Enligt en rapport som Försäkringskassan låtit göra, Socialförsäkringsrapport 2008:3, beviljades 42 % av männen livränta i de fall som rörde problem i mjukvävnader mot 20 % av kvinnorna. När det gäller ryggproblem godkändes 26 % av männen mot 15 % av kvinnorna. År 2008 hade kvinnorna i snitt 48 % godkännandefrekvens medan männen hade 67 %.

Regeringen skriver i budgetpropositionen för 2011 att man gett uppdrag till SBU och Inspektionen för socialförsäkringen att öka kunskapen bakom detta faktum att män beviljas arbetsskadelivränta i högre utsträckning än kvinnor.

Även om regeringen använder förstoringsglas för att ta del av denna kunskap återstår mycket för att regeringen ska bevisa verklig vilja att rätta till brister i arbetsskade-försäkringen liksom i sjukförsäkringen. Problemen med arbetsskade-försäkringen rör heller inte enbart genderperspektivet. Några av dessa brister redovisas i slutet av motionen.

Allt färre ärenden prövas men inget tyder på att det är ett resultat av en så snabb förbättring av arbetsmiljöerna. Om nu inte syftet uppnåddes bör en översyn göras av försäkringen och dess regler. Målet måste vara att när övervägande skäl talar för att det är en arbetsskada så ska kvinnor och män få en rättssäker prövning. Blir det bifall ska principen vara att man ska få en ersättning som innebär att man blir skadeslös.

Risken för en onyanserad och slentrianmässig arbetsskadebedömning

I en översyn bör systemet för kunskapsinhämtning kring olika arbetsskador analyseras. De senaste forskningsrönen behöver snabbt implementeras i beslutsunderlagen för Försäkringskassan. Försäkringskassan behöver utökad utrymme att beställa och sammanställa forskning. Detta gäller inte minst kring förslitningsskador i rörelseorganen och psykosociala diagnoser samt andra svårbedömda sjukdomstillstånd.

Även utformningen av bevisregeln behöver utvärderas om den kan ha bidragit till att syftet med reformen inte förverkligades. I propositionen (prop. 2001/02:81) uttalades ett klart syfte med reformen:

Fel! Okänt namn på

Syftet med lättnaden i beviskraven är att även skador som på goda medicinska grunder kan antas ha sitt ursprung i faktorer i arbetsmiljön ska kunna omfattas av arbetsskadeförsäkringen. Resultat eller rön från ostridda eller allmänt ifrågasatta medicinska studier kan normalt inte anses med tillräcklig styrka visa att en arbetsmiljöfaktor är skadlig i arbetsskadeförsäkringens mening. En väl utbredd uppfattning bland läkare som har relevanta specialistkunskaper bör däremot kunna läggas till grund för att sådan skadlighet föreligger, även om det inte finns fullständig enighet inom läkarkåren som helhet.

Det fanns alltså ett klart syfte med reformen när det gäller att lätta på beviskraven. På LO-TCO rättsskydd AB har man stor erfarenhet av hur reformen tillämpats, eller snarare brister i tillämpning utifrån lagstiftarens intentioner. På deras hemsida kan man läsa bl.a. det Mattias af Malmborg, förbundsjurist skrivit om försäkringsrätt, 2007-01-17:

I Kammarrätten har man nu alltså lyft blicken över kanten på boken ("Arbete och Hälsa 2001:12") och tagit hänsyn till den skadliga arbetsmiljön och till Päivis individuella förutsättningar. Man konstaterar att Scantias företagsläkare har arbetat på Päivis arbetsplats under många år och får anses ha störst kunskap om arbetsmiljön av de läkare som har yttrat sig i målet. Företagsläkaren har också haft kontakt med och undersökt Päivi under ett flertal år. Kammarrätten fäster därför särskild vikt vid företagsläkarens utlåtande. Sammantaget finner rätten att det har funnits skadliga faktorer i Päivis arbete, som också har orsakat hennes besvär. Hon har därför rätt till livränteersättning för hela sin inkomstförlust.

Domen är ett viktigt ställningstagande, i en tid då försäkringskassorna lägger allt mindre kraft på arbetsskadeutredningar. Man tycks intressera sig mer för att utredningarna ska gå snabbt än för att besluten ska vara väl underbyggda. När domstolarna underkänner bedömningar som bara hänvisar till försäkringsläkarens yttrande, kan vi på sikt förvänta oss bättre utredningar i arbetsskadeärenden.

Risken för en onyanserad och slentrianmässig arbetsskadebedömning var just vad dåvarande regering varnade för. Försäkringskassans handläggare måste ha utrymme för att göra bra och fullständiga arbetsskadeutredningar. Regeringen måste via budget och regleringsbrev skapa förutsättningar för en rättssäker tillämpning av regelverket, målet ska inte enbart vara att minska utbetalda ersättningar. Överskottet i försäkringen är redan rekordstort.

Dagens arbetsskadeförsäkring kritiserar av många. Kjell Torén, läkare och professor i försäkringsmedicin vid Göteborgs universitet, samt Bengt Järvholm, läkare och professor i yrkes- och miljömedicin vid Umeå universitet, skrev i DN debatt 13 augusti 2010 att dagens arbetsskadeförsäkring behöver förändras för att de under åren har träffat många patienter som bortom allt rimligt tvivel blivit sjuka av sitt arbete, men inte fått sin sjukdom godkänd som arbetsskada.

Utred och förbättra

Utgångspunkten för en översyn är principen om att man ska hållas skadeslös. Det som behöver utredas utöver ovan nämnda är bl.a.:

Fel! Okänt namn på

- ? Inkomst ska vara pensionsgrundande. Eftersom försäkringen ska hålla den försäkrade skadeslös från inkomstbortfall bör även retroaktiv ränta ge pensionsrätt.
- ? Livräntan ska ersätta inkomstbortfallet, en översyn bör göras om hur detta ska ske fullt ut. En fråga som också då bör belysas är att uppbära sjukpenning och livränta samtidigt.
- ? Arbetskadade som fått tänderna skadade har tidigare fått förhandsbesked från Försäkringskassan. Arbetskadade kan nu få ligga ute med stora belopp i väntan på besked.

En förbättring av arbetsskadeförsäkringen bör göras och en utredning med syftet att kvinnor och män ska ha en rättssäker process och att den som fått en arbetsskada godkänd ska erhålla en skälig ersättning bör tillsättas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 16 oktober 2010

Wiwi-Anne Johansson (V)

Ulla Andersson (V)

Rossana Dinamarca (V)

Jacob Johnson (V)

Josefin Brink (V)

Christina Höj Larsen (V)